

1.- PORTIC A LA NOVA EDICIÓ DE LES POESIES DE JOAQUIM FOLGUERA

Deia, diu la tímidesa irònica dels homes: —Retrobaràs sempre el formulisme banal dels mateixos mots repetits davant de l'amor i davant de la mort.

No temo la repetició. M'escua de dir una vegada més que l'absència de Joaquim Folguera ens fa enyorar, cada any una mica més, la gentilesa d'una fidelitat sense la coacció del deure i d'una amistat sense la fatiga de l'habitut.

Ja veieu. Es el mateix que altres vegades he dit d'ençà que em manca el company de qui havia après l'estalvi de l'entusiasme extern que fa més viva la presència de l'esperit i la reserva amable d'un tracte d'amic, lliure de complicitats confidencials.

Fou l'any 1915 que En Joan Costa i Deu em portà a saludar En Folguera. El veia assegut, doblegat, baldat gairebé. Però l'esguard era precís i serè i la insumissió del front no li donava pas l'aire d'un rebel sinó la joia despreocupada d'un home d'esport i home de món.

En Costa volia animar els temes de la conversa amb una vivacitat que exhaurís totes les curiositats de la febre literària juvenil. En Folguera semblava aleshores una mica més recollit, una mica més immobilitzat. Era l'home que escoltava. Era l'home que sabia escoltar. Així hem definit també una de les qualitats essencials d'En Prat de la Riba. Qualitat profundament humana, l'exemple de la qual m'ha ajudat més tard a comprendre el consell purament literari del novel·lista italià Joan Verga: —Escolteu, escolteu bé i aprendreu d'escriure.

De si En Folguera pertanyia a l'estol d'aprenents guanyadors del mestratge dins la més cenyida jerarquia d'ofici, bé prou ens en dona fe l'obra que ha deixat, valoradora a l'ensems per l'instint segur de la vida que vol acabar bé i per la gosadia lírica demanada a

cada instant per tal d'arriscar la mateixa benestança vital. Agradat de la literatura anglesa, En Folguera podia copsar aquesta maduresa de la totalitat de la qual són plenes les obres d'alguns narradors extraordinaris, (i no tots ells de primer ordre), posem per cas Rider Haggard i John Buchan: No més als qui cerquen la pau i la vida serena, arriben les aventures.

A Joaquim Folguera començaven d'arribar-li les millors aventures. Havia deixat ja les ressonàncies infinites i la vaga incoherència de l'extasiament de l'intel·ligència, del cor i de la voluntat. Francesc Pujols, coneixedor d'aprop de l'afecte que ens lligava, m'escrivia l'endemà mateix de la seva mort: "En Folguera, com tots sabem, tenia una gran intel·ligència, una gran sensibilitat i una gran voluntat; aplegava la plenipotència que dona la possessió d'aquestes tres potències que mai es solen trobar igualment descapdellades en cap home, perquè generalment l'una treu sempre més lluc que les altres i en En Folguera s'havien pogut descapdellar tant l'una com l'altra, que és una cosa que el feia ésser un home extraordinari, d'aquells que no es pot arribar ben bé a comprendre perquè s'ha mort tant jove i quan tot just començava a treure el cap.

Aquesta invocació d'En Pujols, just al punt que precisa la possessió, mesura prou la qualitat de les aventures folguerianes. No tots els homes amb consciència de tenir ales, arriben a descobrir que tant com per volar serveixen per vestir-se'n.

Veus aquí l'aventura de l'home qui es feu un vestit de les seves ales. No el secret poètic de la música interior sinó l'equilibri humà del silenci interior.

Aquest silenci val tot un cant i assenyala la vocació de tota una vida segura de la seva

direcció, plena de sentit i adcentada de les actituds, dels gestos i de la fantasia de l'èxit.

Mort En Folguera hem vist assenyalar-se entre les més joves promocions literàries de França i d'Itàlia (preparades, com les nostres per l'exàmen i per la crítica) la mateixa verídica originalitat que el nostre amic ens prometia. Les següents paraules, altament colpidores, de Marcel Arland l'any 1920 fixen amb precisió el nostre pensament:

"... Es en l'allunyament d'aquesta triple mentida d'actituds, de gestos i de fantasia, que la literatura, que avui es cerca ella mateixa, guanyarà probabilitats de vida més que de falaguera immediata... La mentida és odiable perquè hom acaba per creure-hi".

"La moral serà la nostra primera preocupació. Cap doctrina no pot satisfer-nos, però l'absència de doctrina ens és un turment".

"Totes les qüestions es refereixen a un problema únic: el de Déu. Déu, l'etern turment dels homes aplicats a crear-lo o a destruir-lo; l'obra de Racine s'explica per la seva presència permanent, la de Rousseau per la seva recerca, la de Stendhal per l'esforç de les passions per amagar-ne l'absència".

"...després de les ganyotes, de les tamborelles, del cinematògraf i dels exotismes, l'hora és a la fi vinguda d'una simplicitat nova: la de les èpoques en les quals sense gesticulació, l'home s'inclina damunt del seu propi drama amb les cinc misèries dels cinc sentits, amb l'embriagadora misèria de pensar i d'emoionar-se".

Crec que valia la pena de reportar aquest incís un xic llarg.

Joaquim Folguera salvat de l'enlluernament panteístic, provat pel misticisme al·legòric, (adés en baralla singular amb la difícil expressió, adés en morosa complença amb el joc de les resonàncies verbals i dels lligams de les paraules i de l'enginy enigmàtic del pensament que de Maurice Sceve, el predecessor de la Pleiade a Mallarmé i Paul Valéry, els contemporanis gustadors de l'art literari més pur,

han estat l'il·lusió de les sobiranes escoles de la paraula), temptat per l'esquematisme que el feia pactar amb Apollinaire i per l'anàlisi que el deixava davant de Charlot com davant de Molière, arborat per totes les inquietuds de l'acció espiritual i de les feines immediates de socialització del desig català, assoleix la simplificació personal, i social també, del "Cant al Silenci".

He dit personal perquè és el punt d'arribada de la millor de les aventures folguerianes i el punt de partida de la seva originalitat poètica. He dit social, perquè vindica la misèria al·lusió del pagar amb cançons i aplega i tanca la màxima contribució, (de l'home que havia coanimat "La Revista", impulsat comissions editorials de llibres escolars, patrocinat fundacions d'estudis superiors i forçat amb la més generosa gratuïtat el realisme quotidià de la nostra vida catalana), al patrimoni de tots.

Avui, tan com l'obra poètica, moltes de les iniciatives folguerianes, sortosament viables, són patrimoni de tots. Ara de poc Francesc Cambó ha fet possibles les que anys enrera ens semblaven més difícils. L'iniciativa privada d'uns companys n'esplaiava una altra de més popular i coincideix en detalls de noms amb l'orientació que volia donar-hi En Folguera. I la més íntima, també.

Els editors d'un nou recull de l'obra literària del nostre amic segellen la fina aspiració d'una discreta societat del qui s'estimen. Si dins les consciències treballava el desarrelament revolucionari que respirem: l'enviliment, l'abaixament de les categories superiors per les inferiors, segons justa formulació maurrasiana, hi ha indrets a casa nostra on es perpetua la penumbrosa dolcesa de l'amistat, que s'acompanya de la delicada companyia fidel d'ombres com la de Joaquim Folguera, veritable confraria dins la qual enyorem la pau d'un estament normal, nosaltres, tots aquells als quals l'atzar ens porta a la vida d'escamot d'aventurers de les lletres.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

"Despertar de Diana" per Ubaldo Oppi

3.- UBALDO OPPI Nat a Bolònia

«...De fet, la convicció de les qualitats amb que compta la pintura d'Ubaldo Oppi, és la resultant del perfecte equilibri de les seves recerques, amb les quals va definir un estil personal, que nodrit com és d'antigues formes, li permetrà d'especular amb les esquisdisses formals, les quals considero de natura tal que, àdhuc, podrien ferir d'aridesa la riquesa del seu temperament. Malgrat d'això, jo dec expressar la meua sincera admiració davant el seu «Despertar de Diana», dolça revelació d'un sentiment de bellesa i harmonia, destinat segurament a manifestar-se més ampliament en ulteriors afirmacions...»

(Ugo Nebbia—1924)

«...l'Oppi no tenia ja la confrontació directa amb la realitat. Ell, finalment, la domina i la disposa amb ànima lliure i amb estil. Sabia allò que ha de dir i com ha de dir-ho. Pot dibuixar un nú del natural i dar-li en fer-ho aquella reposada noblesa que sembla, en esguardar-ho, una creació triada i seleccionada més que no pas una representació directa de la veritat. Coneix ja la jerarquia dels elements que constitueixen una obra d'art, i sab que la mesura i la norma de l'art i àdhuc l'estil neixen d'una meditada sobrietat, més d'allò que hom calla que no pas d'allò que hom diu. El seu classicisme no és la estèril imitació del passat o la demostració didàctica d'una teoria o la aspiració innatural vers la infantil ingenuïtat; però cal que ell mateix i nosaltres també aprenguem de consolar-nos amb l'espectacle d'una humanitat més bella i ordenada la qual dougui als nostres sentiments una expressió més serena i durable. Mentida, potser? No: el lúsió; o, si us plau més, esperança. I aquesta és la essència de l'art.»

(Ugo Ojetti—Dedalo—Maig 1924)

«Ubaldo Oppi és, en el conjunt dels nous pintors italians, potser el més ben dotat; és certament aquell en l'obra del qual més que en la de cap altre és possible reconèixer un perennal desig d'ascensió i de perfecció, i un esforç constant vers una meta fixada. És també un dels pocs artistes que posats davant de la natura saben dominar-la obligant a enquadrar-se tota els seus aspectes rigidament, en un món del qual ella són els senyors ñaics. I aquest és el triomf de la voluntat damunt la abúlia, del «lucidus ordo» damunt el desordre, del mesurat esforç clàssic damunt l'inconrolat ímpetu romàntic.»

(Cesare Giardini)

Com grinyolen cansades les gavines!
Penjen les potes com abandonades
a l'instint de volar. Però debades
com mocadors iguals en mà lleugera
les seves ales fines
encar saluden la invisible cosa
que és l'infinit. Ja tot l'eixam es posa
ran de les aigües: la sobralla espera
del vaixell constel·lat. I quan la proa
el camí va assajant, elles romanen
—més que mai aplanades les parpelles—
en la tancada boira tremolosa,
deixat el cel i sos camins d'estrelles
per tu, l'aigua sollada, la que estoges
aquells reflexos tan escampadissos
dels fanalets i de les boies roges,
tu, plena de misèries ciutadanes,
piscina amb les barraques publicanes,
d'on ix la nau, on la barcassa resta.
O l'hora inútil, sense cap tempesta!

Josep CARNER